

Scenario writing of network corruption in the premier football league

Ahmad Moradi Harandi

Ph. D. Candidate in Sport management, Physical Education faculty, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

Mehdi Salimi

Associated professor in sport management, Sport sciences Faculty, University of Isfahan, Esfahan, Iran (Corresponding Author). E- mail: m.salimi@spr.ui.ac.ir

Mohammad Soltan Hosseini

Associated professor in sport management, Sport sciences Faculty, University of Isfahan, Esfahan, Iran.

The purpose of this research is to scenario writing of network corruption in Iran's premier football league using the method of layered analysis of causes. This research is applied developmental in terms of purpose and in terms of nature is exploratory. The research community included experts, professors of sports management, policy makers and managers of sports organizations who are proficient in the subject. In order to reach the findings, a combined approach was used. In the qualitative part of the snowball sampling method, theoretical saturation was achieved with 18 experts. The validity of the qualitative part was confirmed through the Lauche coefficient, and its reliability was obtained through the Kappa coefficient, 0.76. Quantitative validity was obtained through face validity and reliability through Cronbach's alpha and was confirmed with a value of 0.88. The research method in the qualitative part of thematic analysis was based on the method of layered analysis of causes, and after identifying the factors using the researcher-made questionnaire design of importance, uncertainty of the scenarios were identified using the Detour method. Based on the findings, a total of four scenarios were obtained, which are called Mission Impossible, Desperate Situation, Godfather, and Secret Mission scenarios. The mission impossible scenario is the favorable scenario and the secret mission is the pessimistic one. The key variables that play a major role in the composition of the scenarios include: focus on financial structures, existence of supervisors with executive power, judicial body in an appropriate manner and with a transparent and healthy mechanism, necessary mechanism to prevent late proceedings, clarification and informing the people of processes, reflecting the facts through the media, the existence of an integrated talent search system, up-to-date rules and guidelines, separate and independent disciplinary and judicial bodies, paying appropriate amounts to players, implementing meritocracy, increasing the synergy of the institutions, supporting policymakers and general and specialized trainings. Based on the findings of the research it was suggested that, while revising the laws and reforming the financial structure, all the stakeholders and policy makers of this field should be supported by the Iranian Premier Football League and by adopting an appropriate budget, players should be prevented from having two jobs in order to improve the quality of the games. Also, it should be tried to make it more competitive and profitable by training and creating a culture and creating a strategic view.

Conflict of interest:

ACCORDING TO THE AUTHOR, THE ARTICLE DID NOT HAVE ANY CONFLICT OF INTEREST.

Key words: *network corruption, Iran's premier football league, Scenario.*

سناریونویسی فساد شبکه‌ای در لیگ برتر فوتبال

احمد مرادی هرنی^۱

مهدی سلیمی^۲

محمد سلطان حسینی^۳

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۴۰۳/۸/۶

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۶/۱۵

چکیده

زمینه و هدف: هدف از این پژوهش سناریونویسی فساد شبکه‌ای در لیگ برتر فوتبال ایران با استفاده از روش تحلیل لایه‌ای علت‌ها است.

روش: این پژوهش از حیث هدف کاربردی توسعه‌ای و از حیث ماهیت از جمله پژوهش‌های اکتشافی است. جامعه پژوهش شامل افراد متخصص، اساتید مدیریت ورزشی، سیاست‌گذاران و مدیران سازمان‌های ورزشی و مسلط بر موضوع بودند. به منظور رسیدن به یافته‌ها از رویکرد ترکیبی استفاده شد. در بخش کیفی از روش نمونه‌گیری گلوله‌برفی اشیاع نظری با ۱۸ نفر از خبرگان حاصل شد. روایی بخش کیفی از طریق ضریب لاوشه تایید شد و پایایی آن از طریق ضریب کاپا، ۰٫۷۶، به دست آمد. روایی بخش کمی از طریق روایی صوری و پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ به دست آمد و با مقدار ۰٫۸۸ مورد تایید قرار گرفت. روش پژوهش در بخش کیفی تحلیل مضمون در دل روش تحلیل لایه‌ای علت‌ها بوده است که پس از شناسایی عوامل با استفاده از طراحی پرسشنامه محقق ساخته اهمیت، عدم قطعیت، نسبت به شناسایی سناریوها به روش دیتور اقدام شد.

یافته‌ها: بر اساس یافته‌ها در کل چهار سناریو به دست آمد که با نام‌های سناریو ماموریت غیر ممکن، وضعیت مستاصل، پدرخوانده و ماموریت مخفی فراخوانی می‌شوند. سناریوی ماموریت غیر ممکن، سناریوی مطلوب و ماموریت مخفی، سناریوی بدبینانه است. متغیرهای کلیدی که در ترکیب سناریوها نقش اصلی را داشتند شامل: تمرکز بر ساختارهای مالی، وجود ناظران با قدرت اجرایی، ارکان قضایی به شیوه‌ای مناسب و با ساز و کار شفاف و سلامت، ساز و کار لازم جهت جلوگیری از رسیدگی دیر هنگام، شفاف‌سازی و اطلاع مردم از فرآیندها، انعکاس حقایق از طریق رسانه‌ها، وجود نظام یکپارچه استعدادیابی، قوانین و دستورالعمل‌های به روز، ارکان انضباطی و قضایی مجزا و مستقل، پرداخت مبالغ مناسب به بازیکنان، پیاده‌سازی شایسته‌سالاری، افزایش هم‌افزایی دستگاه‌ها، حمایت سیاست‌گذاران و آموزش‌های عمومی و تخصصی بودند.

نتیجه‌گیری: براساس یافته‌های پژوهش پیشنهاد شد که ضمن بازنگری در قوانین، اصلاح ساختار مالی، تمام‌ذی‌نفعان و سیاست‌گذاران این عرصه از لیگ برتر فوتبال ایران مورد حمایت قرار گرفته و با اتخاذ بودجه مناسب از دو شغله شدن بازیکنان جلوگیری گردد تا کیفیت بازی‌ها ارتقا یابد. هم‌چنین با آموزش و فرهنگ‌سازی و ایجاد نگاه راهبردی نسبت به رقابتی شدن و درآمدزایی کردن آن تلاش کرد. واژگان کلیدی: فساد شبکه‌ای، لیگ برتر فوتبال ایران، سناریو.

۱. دانشجوی دکتری رشته مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

۲. دانشیار مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول).

E-mail: m.salimi@spr.ui.ac.ir

۳. دانشیار مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

مقدمه

فساد شبکه‌ای در ورزش شامل هر گونه فعالیت غیر قانونی، غیر اخلاقی است که تلاش می‌کند عمداً نتیجه یک مسابقه ورزشی را برای منافع مادی یک یا چند طرف درگیر در آن فعالیت تحریف کند (۲). برای درک پدیده فساد شبکه‌ای در ورزش، باید تعریف مناسبی از آن ارائه نمود. یک تعریف می‌گوید:

«در ورزش، فساد ممکن است به شکل رفتار ورزشکارانی باشد که از دست‌یابی به سطح عملکردی که معمولاً در ورزش موردنظر برای برنده شدن در رقابت لازم است خودداری می‌کنند و در عوض عمداً به دیگران اجازه می‌دهند برنده شوند. یا رفتار مقامات ورزشی که آگاهانه وظایف اختصاص داده شده خود را به شیوه‌ای مغایر با اهداف و ارزش‌های اخلاقی باشگاه، انجمن، ورزش‌های رقابتی به طور کلی انجام می‌دهند» (۹). آن چه در این پژوهش به عنوان فساد شبکه در ورزش قلمداد می‌شود، انحراف از انتظارات عمومی است که ورزش را به شیوه‌ای صادقانه اجرا نماید که می‌تواند این انحراف در سطوح مختلفی مثل ورزشکاران فردی، تیم‌ها، داوران، باشگاه‌ها، لیگ‌ها، مسابقات، انجمن‌های ملی، مقامات دولتی یا سازمان‌های بین‌المللی از حوزه‌های عمومی و خصوصی را در بر گیرد.

بزرگ‌ترین ورزش جهانی امروز فوتبال است. تخمین زده می‌شود که حدود ۶۰۰ میلیون نفر فینال جام جهانی فوتبال را تماشا می‌کنند (۱۶). برای هر مرحله مقدماتی جام جهانی، بیش از ۲۰۰ کشور شرکت می‌کنند (۱۶). دنیای ورزش به یک تجارت چند میلیارد دلاری تبدیل شده است. ثروت‌مندان و سازمان‌های بزرگ سالانه سرمایه خود را در انواع رویدادهای ورزشی مانند فوتبال سرمایه‌گذاری می‌کنند.

فوتبال ورزشی است که «به طور کلی این قدرت را دارد که برخی از مهم‌ترین درس‌های زندگی را در مورد ارزش صداقت بیاموزد» (۱۴). همچنین این ورزش نماد بازی جوانمردانه در سراسر جهان است و افراد را از زندگی روزمره رها می‌کند. وجود فساد در فوتبال منجر می‌شود که مردم اعتماد خود را به فوتبال از دست بدهند و مشکلات شدیدی برای کشورها ایجاد کند. حتی ممکن است عموم مردم اعتماد خود را نسبت به سایر نهادها و سازمان‌ها به طور کلی از دست بدهند. بنابراین، فساد در فوتبال به عنوان یک موضوع مهم مطرح شده است، زیرا دنیای امروز به سمت افزایش شفافیت و جهانی شدن حرکت می‌کند. این مشکل ده‌ها سال است که بدون راهکاری برای گستره و پیامدهای آن وجود دارد. حتی با بررسی فسادهای شبکه‌ای تا یک دهه گذشته نمی‌توان عمق و شکل بروز فساد و پیامدهای آن را درک کرد. به همین دلیل است که رویدادهایی در فوتبال باعث شوک به جهان آن می‌شود. متأسفانه امروز فساد و فوتبال، به ویژه در جنبه‌های تجاری آن دو واژه مرتبط باهم هستند. اخبار رسانه‌ها از اقدامات باورنکردنی هیات حاکمه جهان در فوتبال، فیفا، در مورد اتهامات متعددی از جمله تهدید، توطئه، کلاهبرداری شبکه‌ای، پولشویی و ممانعت از اجرای عدالت در دادگاه‌ها خبر می‌دهند. از این مطالب که بتوان گذر کرد، هم چنان فسادهای مربوط به انتقال بازیکنان فوتبال و فعالیت‌های عوامل مرتبط آن، همچنان باقی می‌ماند. بنابراین، واقعیت و میزان فساد در فوتبال، چیزی فراتر از معنی کلمه آن است. از رشوه آشکار برای متقاعد کردن

یک باشگاه برای جذب بازیکن یا یک بازیکن برای قرارداد با یک نماینده، تا نقض عمدی و پنهان کاری در قوانین، مصادیق دیگر آن هستند.

قانون‌گذاران ثابت کرده‌اند که قادر به حل این مشکل نیستند و مقیاس وقوع فساد بسیار وسیع است. مراجع، این امکان را ندارند که هر نقل و انتقالی را مورد بررسی قرار دهند. عموماً مواردی کنترل می‌شود که با یک هدف سیاسی انطباق داشته باشد. همین موجب می‌شود که مشارکت کنندگان در فوتبال، اعتماد خود را از دست بدهند، زیرا معتقدند که دادرسی عادلانه‌ای صورت نمی‌گیرد. هر بازیگر، بازی کننده نقش فساد، برای این که پیشنهاد فساد دهد باید مطمئن باشد، ابزارهای او فراهم است پس هنجارها و اعتمادهای دو طرف دلیلی است که فساد رخ می‌دهد و به همین دلیل این موضوع در یک رابطه متقابل فرض می‌شود (۱۲). پس تعقیب و مجازات این افراد بستگی به هنجارهای دو طرف دارد. اگر قبلاً ساختار این هنجار برای دو طرف تعریف شده باشد، آن‌ها به شبکه فساد وصل می‌شوند و خطر تعقیب و مجازات به حداقل می‌رسد. اعتماد متقابل بازیگران منجر به تکرار موفقیت‌آمیز مبادلات فساد می‌شود.

تا زمانی که هنجارهای فساد وجود داشته باشد، شرایط عمومی فساد هم چنان معتبر است. منظور از هنجار فساد: «انتظار این است که فرد بتواند یک معامله فساد را در یک موقعیت خاص ارائه دهد یا قبول کند» (۸). ارزیابی فساد یک ارزیابی اجتماعی است، بنابراین نقش مقامات دولتی و خصوصی در این جا تمایز می‌یابد. بنابراین این مفهوم برای واژه‌های مثل رشوه در بخش دولتی معنی دارد و نه در بخش خصوصی (۱۷). بنابراین به دو دلیل نبود تحلیل دقیق فساد، این دو موضوع را کشف نمی‌کند: یکی زنجیره شکل دهنده فساد و دیگری تعریف درست هنجار فساد.

درویشی و همکاران (۱۴۰۱)، مهم‌ترین عوامل بروز فساد در فوتبال ایران را به ترتیب: نبود اراده جمعی لازم برای مبارزه با فساد، گردش پول زیاد و بدون برنامه در فوتبال، نظارت ناکافی و کنترل نامناسب، دخالت سیاسیون و سوء مدیریت در برخورد با فساد شناسایی کرده‌اند (۳). ملائی و سلیمی (۱۳۹۸)، هفت مقوله رفتار غیر اخلاقی هواداران، ترویج خرافات، فساد در مدیریت، دلالتی، شرط‌بندی، تبانی و فساد مالی ناشی از حضور افراد غیر ورزشی را مطرح کرده‌اند (۱۱). محمودی و همکاران (۱۳۹۷)، قوانین درونی، عمومی و بین‌المللی، انتفاع دو طرفه، فساد مالی، منفعت‌طلبی، فقدان فرایند استعدادیابی، عدم تعهد شغلی، درآمدزایی نامشروع، عدم حمایت و پشتیبانی، نحوه اداره، عدم اطلاع رسانی، عدم قانون‌گذاری، فقدان نظارت و ارزیابی، عدم کنترل صحیح، واسطه‌گری، عدم پای‌بندی، عدم شناخت، فقدان اخلاق‌مداری، بی‌عدالتی، نارسائی اقتصادی، فقدان مدیریت اداری، موانع حقوقی، فقدان آموزش و آگاهی و عدم بازدارندگی قانونی را مورد بررسی قرار دادند (۱۰). منصوری و همکاران (۲۰۲۲)، در بالاترین سطح، حکمرانی فاسد فوتبال (شامل قوانین ضعیف فدراسیون فوتبال، کنترل دولت بر فوتبال و حکمرانی ضعیف در فوتبال) را تأثیرگذارترین عامل بروز فساد شناسایی کرده‌اند (۱۳).

این موارد تنها بخشی از مواردی است که نشان می‌دهد باید دلایل رخداد فساد ریشه‌یابی شود و برای جلوگیری از آن‌ها چاره‌اندیشی شود. گسترش جرائمی مثل تهدید، کلاهبرداری یا رانت‌خواری و ضعف قوانین در شمولیت آن‌ها یا پنهان‌کاری برای ممانعت از اجرای عدالت که منجر به تکرار زنجیره جرایم و تنوع و شدت در وقوع آن می‌شود. هم‌چنین سرخوردگی بازیکنان در نقل و انتقال بین باشگاه‌ها یا عدم رشد توانایی کامل یک بازیکن به واسطه رشوه‌خواری و همکاری با گروه فساد. فشار مقامات دولتی و خصوصی و کنش و تغییر نتایج به واسطه سلطه و قدرت و بی‌اعتمادی مشارکت‌کنندگان از حامیان گرفته تا هواداران، کم‌کم استقبال از این بازی را از بین خواهد برد. از سوی دیگر، وجود اعتماد و تعامل بین بازیگران موثر در زنجیره فساد، خود شبکه‌ای حرفه‌ای از مجموعه جرائم می‌شود و به مرور منجر به تغییر هنجارها می‌شود و در نتیجه شبکه فساد گسترده‌تر در سایر ابعاد جامعه نیز ایجاد می‌کند.

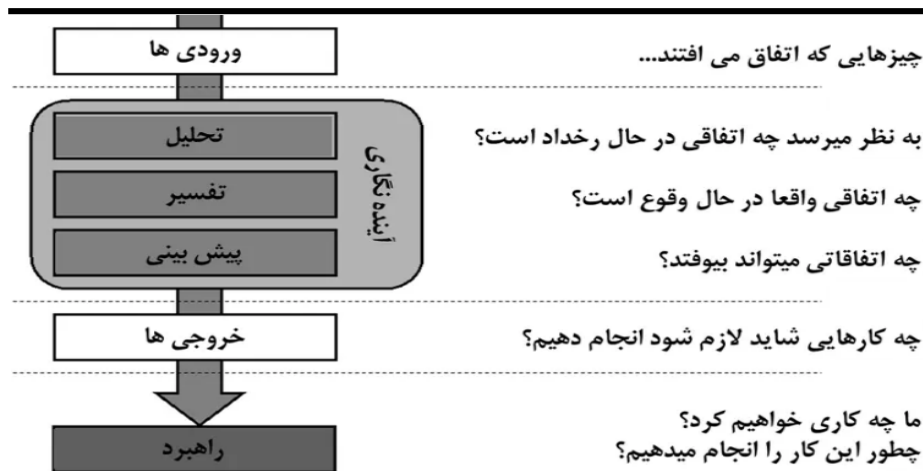
فوتبال به عنوان ورزشی پرحاشیه با طرف‌داران بسیار، همواره در انظار مردم قرار گرفته است و این خود نکته‌ای است که هم‌چون یک رویه، هنجار و الگو عمل می‌کند و رفتار جامعه را در همه ابعاد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی تغییر می‌دهد.

در ایران نیز این موضوع مستثنی نیست. با توجه به تأکیدات اسناد فرادست از جمله منشور حقوق شهروندی، قوانین ملی، تأکیدات مسئولان نظام جمهوری اسلامی ایران و نگرانی‌های رهبر عظیم‌الشان انقلاب اسلامی بر شفاف‌سازی و ریشه‌کنی فساد، هم‌چنین بندهای بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی که رویکردی آینده‌محور دارد مبتنی بر عدالت و مبارزه با فساد و معنویت و اخلاق، لازم است که ریشه‌های فساد در این ورزش ملی در ایران مشخص شود و راهکارهایی به تناسب آن ارائه شود.

با توجه به آینده تصویر شده توسط رهبر معظم انقلاب، مبنی بر همراه‌سازی عزت ملی در روابط خارجی و تأکید بر عدالت و کاهش فساد و حفظ ارزش‌های انقلاب و تسری این موضوع به سبک زندگی مردم (۱۵)، چه بهتر این موضوع با این ورزش ملی که مخاطبان و ذی‌نفعان وسیعی را در بر می‌گیرد آغاز گردد. این پژوهش با رویکردی آینده‌نگر به منظور برنامه‌ریزی برای تحقق این تصویر از آینده در ایران و در حوزه لیگ برتر فوتبال ایران متمرکز است.

روش‌شناسی پژوهش

به منظور اجرای آینده‌نگاری از مدل آینده‌نگاری عمومی جوزف وروس (۲۰۰۳)، استفاده شده است (۱۸). این مدل به صورت شکل (۱) ترسیم شده است:

شکل شماره (۱): مدل آینده‌نگاری جوزف وروس

منبع: (۲۰۰۳).

برای تحقق فرآیند آینده‌نگاری از رویکرد آمیخته یا ترکیبی استفاده شده است. پژوهش حاضر فرضیه ندارد و اکتشافی است. در حقیقت پژوهشگر از قبل نمی‌داند چه چیزی ممکن است رخ دهد و هیچ قضاوتی در ذهن ندارد، بنابراین، تحلیل‌ها و نتایج مبتنی بر آزمون فرضیه نیست. متغیرها در این رویکرد محدود نبوده و از سوی دیگر رابطه همبستگی بین متغیرها دنبال نمی‌شود. در حقیقت، توصیف وضعیت موجود یک موضوع یا واقعیت (بر اساس بازیگران آن) و دلایل وجود آن از اهداف این روش هستند. هم‌چنین با توجه به بنیادی بودن ماهیت پژوهش، نظریه‌سازی انجام می‌شود ولی باید در نظر گرفت که از بین انواع نظریه (کلان، رسمی و خودبنیاد)، نظریه خودبنیاد که خردتر از انواع دیگر است دنبال می‌شود. جامعه آماری در بخش کیفی در این پژوهش مجموعه همه اساتید، خبرگان، مدیران در حوزه فوتبال ایران بوده‌اند و در بخش کمی شامل کلیه بازیکنان و کارشناسان دارای تجربه در این امر هستند. در بخش کیفی از روش نمونه‌گیری گلوله‌برفی اشباع نظری با ۱۸ نفر از خبرگان به شناسایی ابعاد موضوع پرداخته شد. به عبارت دیگر، با توجه به این که ممکن است در زمینه فساد شبکه‌ای اطلاعات کافی در ایران موجود نباشد، به کمک مصاحبه، پانل خبرگان و گروه کانونی با افراد خبره و پرسشنامه نیمه‌ساختار یافته تا زمان اشباع نظری و تکمیل ابعاد مورد نیاز پژوهش، به جمع‌آوری اطلاعات پرداخته شد. به منظور رسیدن به تعداد کل نمونه، به طور همزمان تحلیل تم در لایه‌های مختلف تحلیل لایه‌ای علت‌ها انجام می‌پذیرد و در صورت تکرارپذیری عملیات مصاحبه متوقف می‌گردد. به عبارت دیگر در مرحله ورودی از مصاحبه با خبرگان استفاده شده است، در مرحله تحلیل و تفسیر به کمک پانل خبرگان و گروه کانونی تم‌های به دست آمده تدقیق شده‌اند و در مرحله پیش‌بینی از روش تحلیل لایه‌ای علت‌ها برای تجویز و استخراج خروجی‌ها و راهبرد استفاده شده است. هم‌چنین در کنار این روش از روش سناریو نویسی به عنوان یک مکمل اصلی و ارائه راهبردهای متناسب با سناریوها (با توجه به ماهیت فرا فعال بودن سناریوها) استفاده شده است. در ادامه هر یک از روش-

های آینده‌نگاری تبیین می‌شود. اولین روش روش تحلیل لایه‌ای علت‌ها است که یک روش آینده‌پژوهی است و اطلاعات حاصل از مصاحبه را بر اساس چهار لایه زیر دسته‌بندی می‌کند:

۱. لایه لیتانی: لیتانی در فرهنگ مسیحی به معنی دعا و مناجات دسته جمعی است. این لایه سطحی - ترین لایه است و به طور رسمی قابل پذیرش توسط همه. این لایه بر مسائل عینی تمرکز دارد و فهم آن نیاز به مهارت‌های تحلیلی ندارد (۶).

۲. لایه علت‌های اجتماعی و دیدگاه‌های سیستماتیک: در این لایه اطلاعات سطح قبل مورد پرسش قرار می‌گیرند. منظور از علت‌های اجتماعی تمام عوامل فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و تاریخی ناظر بر این اطلاعات است. در این مرحله همبستگی‌ها، رابطه علی، نظریه‌های خاص و نقد سایر نظریه‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند. در این لایه داده‌های سطح اول مورد تردید قرار نخواهند گرفت و پارادایم پشتیبان آن نیز به چالش کشیده نمی‌شود (۷).

۳. لایه جهان‌بینی و گفتمان: در این سطح ساختارهای عمیق ایدئولوژی و معرفت‌شناختی مورد بررسی قرار می‌گیرد. این لایه پارادایمی است که باعث پیدایش رخدادهای می‌شود که ما آن‌ها را واقعی یا غیر واقعی می‌دانیم (۱). ساختارهای فرهنگی، زبانی و اجتماعی هستی‌بخش آینده مورد بررسی قرار می‌گیرد و مفروضات عمیق نهفته در مسائل مرتبط با آینده استخراج می‌شود.

۴. لایه اسطوره‌ها و استعاره‌ها: افسانه‌ها و داستان‌های ناخودآگاه در این جا همراه می‌شوند. داستان‌هایی که در ناخودآگاه منجر به جهان‌بینی و گفتمان می‌شوند. عمیق‌ترین روایت، طرح‌واره‌ها و تصاویر ذهنی شکل دهنده به آینده مورد کنکاش قرار داده می‌شود. این تصاویر نه در اندیشه بلکه در احساس افراد قرار دارد. شالوده‌شکنی بستری است که در این لایه انجام می‌شود. این لایه عوامل ناخودآگاه و اسطوره‌ها را برای خلق آینده فرای مرزهای عقلانی پیش رو قرار می‌دهد (۵).

اطلاعات با استفاده از انتخاب یک کدگذاری اولیه که شامل عبارتی گویایی جمله ارائه شده است آغاز می‌شود و با دسته‌بندی کدهای مشابه، کدهای محوری ایجاد می‌شوند. نمونه‌گیری تا زمانی که کدهای محوری جدیدی ایجاد می‌شود ادامه خواهد داشت. این کدها با ارتباطی که با یکدیگر و سطوح لایه‌های روش مورد استفاده در پژوهش (تحلیل لایه‌ای علت‌ها) ایجاد می‌کنند منجر به نظریه نهائی می‌شوند. پس از تعیین موضوعات محوری، با نگاه آسیب‌شناسی لایه‌های تحلیل علت‌ها کند و کاو می‌شود و در یک مسیر به راهکارهایی برای رفع این آسیب‌ها پرداخته می‌شود. پس از آن به منظور شناسایی سناریوها و شناسایی عدم قطعیت و اهمیت از پرسشنامه کمی استفاده شد. در این پرسشنامه مجموعه عوامل شناسایی شده در مرحله قبل به صورت محقق ساخته و بر اساس دو عامل عدم قطعیت و اهمیت امتیازدهی شدند و از این طریق در لایه شناسایی مسائل از پرسشنامه کمی به منظور شناسایی عوامل اصلی در لایه اول تحلیل لایه‌ای علت‌ها استفاده شده است. دومین روش سناریو نویسی است که در این پژوهش با استفاده از رویکرد دیتور (۴)، که شامل چهار حالت رشد مداوم، فروپاشی، وضعیت باثبات و دگرگونی است، انجام شده است و در

انتها چهار سناریو در ارتباط با موضوع مطرح می‌کند. به منظور تشکیل سناریوهای بدیل نیز از گروه کانونی متشکل از خبرگان موجود در مصاحبه‌ها استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

به منظور رسیدن به سناریوهای پژوهش در مرحله اول ضمن مصاحبه با خبرگان با مشخصات جدول (۱) نسبت به شناسایی مسائل اقدام شد. مشخصات خبرگان در جدول (۱) ارائه شده است:

جدول شماره (۱): مشخصات خبرگان مشارکت‌کننده در پژوهش

ردیف	سن	مدرک تحصیلی	سمت	ردیف	سن	مدرک تحصیلی
۱	۴۶	دکتری	استاد دانشگاه	۱۰	۴۱	کارشناسی ارشد
۲	۵۳	دکتری	استاد دانشگاه	۱۱	۵۱	کارشناسی
۳	۶۴	دکتری	استاد دانشگاه	۱۲	۵۷	دکتری
۴	۵۶	کارشناسی	مدیر ارشد فدراسیون	۱۳	۳۸	کارشناسی
۵	۵۲	دکتری	مدیر ارشد فدراسیون	۱۴	۵۱	کارشناسی
۶	۴۱	کارشناسی	کارشناس	۱۵	۴۵	دکتری
۷	۴۳	دکتری	کارشناس	۱۶	۶۵	کارشناسی ارشد
۸	۴۳	کارشناسی ارشد	کارشناس	۱۷	۴۳	کارشناسی
۹	۴۶	دکتری	کارشناس	۱۸	۴۶	کارشناسی

به منظور تبیین و تعمیق در مسئله پژوهش باتوجه به ماهیت روش تحلیل لایه‌ای علت‌ها، از طریق مصاحبه عمیق با خبرگان و نخبگان نسبت به شناسایی مسائل و تحلیل مضمون همزمان آن‌ها اقدام شد. جدول (۲) مسائل شناسایی شده حاصل از مصاحبه با خبرگان را نشان می‌دهد.

جدول شماره (۲): مسائل شناسایی شده حاصل از مصاحبه و تحلیل مضمون آن‌ها

شماره مصاحبه شونده	زیر مولفه‌های مربوط به مسئله اصلی	مسئله اصلی
P3, p5, p14, p15	افزایش قدرت با تشکیل شبکه‌های فساد در ورزش (a1) وجود نفوذ و دسترسی بیشتر به منابع در فساد شبکه‌ای (a2) آستانه تحمل بالا در برابر تخلف مدیران (a3)	نفوذ شبکه‌های فساد و نظام دیر هنگام بررسی تخلفات (a)
P1, p4, p6, p9 P8, p16 p11, p12 P2, p3, p7, p8	نبود تنوع مهارت و تخصص در فساد شبکه‌محور (b1) انتصابی بودن مدیران و عدم شایسته‌سالاری (b2) فقدان کمیته‌های تخصصی مجمع (b3) عدم توجه به عملکرد در عزل و نصب‌ها (b4) بی‌توجهی به تجارب پیشکسوتان (b5) نبود مهارت‌های سه‌گانه مدیریتی (فنی، ادراکی، انسانی) (b6) استفاده از مدیران بی‌تجربه (b7) چاپلوسی ماهرانه و خلاقیت مخرب برای حفظ سمت شغلی (b8) نبود صداقت و پاکدستی مدیران (b9)	نبود شایسته‌سالاری در انتخاب مدیران (b)
P2, p6, p8, p10	قانونی‌سازی فعالیت رانت‌جویی و مفسدانه با شبکه‌های فساد روند (C1) وجود حفره‌های قانونی - ساختاری (C2) کاهش ریسک (C3) عدم جامعیت قوانین (C4) عدم وجود ضمانت اجرایی در قوانین (C5) وجود واسطه‌ها و عدم وجود موانع قانونی مناسب (C6)	نبود قوانین جامع و ضمانت اجرایی برای قوانین موجود (C)
P11, p12, p13	احساس امنیت در متخلفان (C7) ضعف محیط حقوقی فوتبال (C8) ناکارآمدی نظام قضایی (C9)	

شماره مصاحبه شونده	مستله اصلی	زیر مولفه‌های مربوط به مسئله اصلی	مستله اصلی
		نبود جدیت در اجرای قوانین (C10) وجود شکایات و محکومیت‌ها در مراجع ملی و بین‌المللی (C11) بروز نبودن قوانین و اجرای سلیقه‌ای قوانین موجود (C12)	
P1, p3, p4, p8, p9, p11 P2, p7, p15 p10, p9	وجود رانت و منفعت‌طلبی از فوتبال و بازیکنان (D)	کاهش هزینه مبادلات در فساد شبکه‌ای (D1) وجود رانت و منافع حاصل از آن در انحصار گروه‌های خاص (D2) منفعت‌طلبی و انتفاع سودجویانه از فوتبال (D3) جولان بازیکنان بی‌کیفیت (D4) افزایش حبابی قیمت بازیکنان (D5)	
P6, p12, p14 P14 P15 P2, p6, p7 P3 P7, p11 P12, p13, p14 P1, p5, p9	عدم حمایت دولت و بخش خصوصی (E)	عدم حمایت و پشتیبانی از سوی دولت (E1) عدم کفایت بودجه مصوب (E2) کمبود سرمایه‌گذاری بخش خصوصی (E3) عدم سرمایه‌گذاری برای احیای باشگاه‌های سازنده (E4) خاموش شدن بخش‌های نظارتی و افراد (F1) افزایش پنهان‌سازی اقدامات مفسدانه (F2) عدم وجود شفافیت و پاسخگویی مناسب (F3) سوء استفاده سیاسی از ورزش (F4)	نبود شفافیت و نهادهای نظارتی مناسب (F)
P4, p6, p14 P3, p9 P7, p15	نبود نظام یکپارچه برنامه‌ریزی و دستورالعمل‌های استاندارد اجرایی و ارزیابی (G)	نبود برنامه و استاندارد اجرایی و ارزیابی دوره‌ای (G1) عدم وجود نظام ارزیابی و نرخ‌گذاری بازیکنان (G2) جابجایی مداوم بازیکنان (G3) فقدان طرح جامع باشگاه‌داری (G4) فقدان نظام اسپانسرشیپ (G5) نبود نظارت موثر و کارآ (G6) نبود نظام یکپارچه استعدادیابی (G7) نبود برنامه‌های مشارکتی (G8)	
P14, p15	نبود آموزش، آگاه‌سازی و فرهنگ‌سازی (H)	فقدان آموزش و آگاهی (H1) نبود آموزش و فرهنگ‌سازی مناسب (H2)	نبود آموزش، آگاه‌سازی و فرهنگ‌سازی (H)
P3, p5, p6, p9, p11, p15	فضای فکری نامناسب (I)	تخریب فکری مدیران در نقل و انتقالات (I1) بازیکنان سالاری (I2)	
P1, P15, P13	بی‌انگیزگی و نامناسب بودن شرایط مالی بازیکنان (L)	دو شغله بودن بازیکنان (L1) عدم بررسی شرایط بازیکنان خارجی (L2) فقر مالی بازیکنان (L3) نبود حس تعلق و تعصب در بازیکنان (L4)	
P2, P6, P8, P9, P11	نبود نظام فرآیندی و اداری مناسب (M)	عدم فرآیند صحیح اداری (M1) عدم تفکیک بازرسی قانونی از حسابرس (M2) عدم پرداخت حق پخش (M3) عدم کنترل مالی باشگاه‌ها (M4) عدم پرداخت مطالبات بازیکنان (M5) وجود قراردادهای زیان‌آور (M6)	
P12, P14	نبود ظرفیت تعامل مناسب با دستگاه‌ها (N)	عدم ظرفیت‌سازی مالی و فرهنگی (N1) عدول نهادهای فرهنگی (N2) نبود هم‌افزایی در بین دستگاه‌های اجرایی (N3)	
P15	بی‌توجهی به اسناد بالادستی (O)	عدم اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی (O1) عدم پیروی از اسناد فرادست (O2)	
P1, P5, P9 P11, P13	نبود فضای اجتماعی مناسب (Q)	نبود امنیت رسانه‌ای (Q1) کمبود حمایت هواداران و حضور آنها (Q2) کیفیت پایین بازی‌ها و کم شدن جذابیت آنها (Q3) نبود آرامش اجتماعی (Q4) عدم بهره‌گیری از مشارکت عمومی (Q5) از بین رفتن اعتماد مردمی (Q6) بازی تاجرانمردانه با اهداف مالی (Q7)	
P14, P5	عدم کفایت زیرساخت‌ها (R)	نبود زیرساخت‌های مناسب (R1) ناکارآمدی نظام بانکی (R2)	

پس از آن به منظور تعمیق در مسائل و دسته‌بندی آن‌ها در لایه‌های روش تحلیل لایه‌ای علت‌ها ضمن برگزاری جلسه با ۸ نفر از خبرگان و حرکت از لایه لیتانی به سمت اسطوره، تلاش شد تا ضمن شناسایی و تعمیق بخشی به مسئله، راهکارهای آن نیز مورد بحث قرار گیرد. به عنوان مثال در خصوص مسئله نفوذ شبکه‌های فساد و نظام دیر هنگام بررسی تخلفات، نحوه شکل‌گیری راهکار به شرح زیر بود:

« از نظر خبرگان این مساله بسیار آشکار است و چیزی است که در رسانه‌ها بعضاً اعلام می‌گردد و حتی هنرمندان سعی در نمایش آن‌ها با استفاده از فیلم‌ها و سریال‌ها دارند تا به گونه‌ای آن را برای سایر افراد نیز بازگو کنند. آن‌ها در لایه علل سیستمی نبود قوانین جامع و ضمانت اجرایی برای قوانین موجود، وجود رانت و وضعیت اقتصادی نامناسب و ناکارآمدی نظام قضایی در تنبیه متخلفین می‌دانستند. آن‌ها غالب بودن ارزش‌هایی مانند استاد- شاگردی که منجر به کارگیری اقوام در نظام مدیریت می‌شود و این به معنای نبود نظام شایسته‌سالاری در گزینش مدیران بوده است. آن‌ها در لایه استعاره به اثربخشی پارتی بازی در سطوح قدرت اشاره کردند. با توجه به این که مسأله دوم، سوم و چهارم در این مرحله به عنوان لایه دوم و سوم یک مشکل دیگر شناسایی شد و البته در لایه لیتانی به واسطه آشکار نبودن امر، جایگاهی ندارد. بنابراین نبود شایسته‌سالاری در انتخاب مدیران، نبود قوانین جامع و ضمانت اجرایی برای قوانین موجود و وجود رانت و منفعت‌طلبی از فوتبال و بازیکنان دیگر مورد بحث قرار نگرفت.»

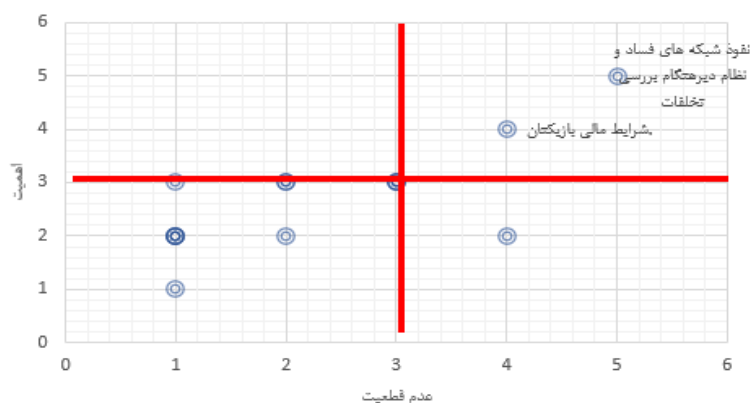
یا درخصوص مسئله نبود فضای اجتماعی مناسب موارد زیر مورد بحث قرار گرفت:

« از بین رفتن اعتماد مردمی، نبود امنیت رسانه‌ای، کمبود حمایت هواداران، کیفیت پایین بازی‌ها و مواردی مشابه با این موضوع مطرح شد. این موضوع به عنوان یک مسئله آشکار در لایه سیستمی به دلیل نبود نظام یکپارچه برنامه‌ریزی و دستورالعمل‌های استاندارد اجرایی و ارزیابی و بی‌توجهی به اسناد بالادستی دانستند. به عبارت دیگر اقدامات عجولانه و فقط رسانه‌ای که پیامدهای منفی به جای می‌گذارد به این معنی است که هیچ پلان واقعی در پس آن وجود نداشته است و در نتیجه شاخصی برای ارزیابی نیست. در نتیجه در لایه سوم بروز نبود شفافیت و نهادهای نظارتی مناسب و بی‌اعتمادی را شاهد هستیم. به عبارتی نهادهای نظارتی نیز علی‌رغم وجود اسناد فرادست ولی ساز و کار نظارتی مناسبی بر روی این امر پیاده‌سازی نکرده‌اند. در لایه چهارم نیز به ضرب‌المثل «حرف باد هواست» اشاره کردند. به عبارت دیگر حرفی که هیچ منطقی در آن نیست، منجر به بی‌اعتمادی افراد می‌شود.»

به همین ترتیب در خصوص مسائل جدول (۱) بحث شد و در حرکت پایین به بالا از لایه اسطوره به سمت لیتانی نسبت به شناسایی راهکارها اقدام شد. نتایج به دست آمده از این بخش در قالب جدول (۳) ارائه شده است:

جدول شماره (۳): تحلیل لایه‌های علت‌های فساد شبکه‌ای در لیگ برتر فوتبال ایران		
سطح تحلیل	موضوع یا مسأله	راهکارها
لیتانی	- نفوذ شبکه‌های فساد و نظام دیر هنگام بررسی تخلفات - شرایط مالی بازیکنان - نبود فضای اجتماعی مناسب: از بین رفتن اعتماد مردمی، نبود امنیت رسانه‌ای، کمبود حمایت هواداران، کیفیت پایین بازی‌ها و مواردی مشابه - عدم کفایت زیرساخت‌ها	- شبکه‌سازی جذب بازیکن - اصلاح ساختار مالی - تک شغله کردن بازیکنان - تصویب بودجه لازم - آزادی عمل رسانه‌ها در گردش اطلاعات - احیای قدرت هیات رئیسه - تدوین شرح وظایف ارکان فوتبال - گزینش ارکان قضایی در مجمع - افزایش نظارت مردمی
دلایل سیستمی / اجتماعی	- نبود قوانین جامع و ضمانت اجرایی برای قوانین موجود، وجود رانت و وضعیت اقتصادی نامناسب و ناکارآمدی نظام قضایی در تنبیه متخلفین - عدم حمایت دولت و بخش خصوصی، نبود نظام فرآیندی و اداری مناسب - نظام یکپارچه برنامه‌ریزی و دستورالعمل‌های استاندارد اجرایی و ارزیابی، بی‌توجهی به اسناد بالادستی	- ایجاد نظام یکپارچه استعدادیابی - تولید و بروز رسانی قوانین - استقلال ارکان انضباطی و قضایی فوتبال - بازنگری اساسنامه - تدوین آیین‌نامه جامع لیگ برتر فوتبال - قانون‌مداری - ایجاد نظام ارزیابی - ایجاد مکانیزه هزینه - فایده - ایجاد سازمان کنترل مالی
گفتمان / جهان‌بینی	- نبود نظام شایسته‌سالاری - نبود فضای فکری مناسب در مدیران - نبود شفافیت و نهادهای نظارتی مناسب و بی‌اعتمادی - نگاه اقتصادی بر موضوعات، نبود آموزش، آگاه‌سازی و فرهنگ‌سازی بین مردم و مدیران	- کسب مهارت‌های سه‌گانه مدیران (فنی، ادراکی، انسانی) - شایسته‌سالاری در انتصابات - به کارگیری متخصصان و پیشکسوتان - حساس کردن افکار عمومی و جامعه - شفاف‌سازی فرآیندها - تجاری‌سازی فوتبال - باورپذیری حاکمیت به جای خصوصی‌سازی - هم‌افزایی دستگاه‌های ذی‌ربط - الگوبرداری از کشورهای پیشرو - تقویت نگاه راهبردی به درآمدزایی
اسطوره و استعاره	- پارتی بازی در سطوح قدرت - توهم دانایی - حرف باد هواست - پول دور ریختن و پول حرام کردن	- فرهنگ‌سازی از طریق توسعه رفتارهای مطلوب - آموزش تخصصی و عمومی - جایگزینی تفکر سازندگی به جای نتیجه‌گرایی

در این مرحله با استفاده از تنظیم پرسشنامه محقق ساخته از منظر مسائل به دست آمده و امتیازدهی آن‌ها توسط خبرگان از دو منظر اهمیت و عدم قطعیت، جایگاه هر یک از مسائل و لایه آن‌ها شناسایی شد. شکل (۲) امتیاز مسائل شناسایی شده را نشان می‌دهد.

شکل (۲): جایگاه مسائل استخراج شده در تحلیل لایه‌ای علت‌ها از حیث عدم قطعیت و اهمیت

با توجه به نکات گفته شده دو عنصر کلیدی سازنده سناریو بر اساس تفکر دیتور، نفوذ شبکه‌های فساد و نظام دیر هنگام بررسی تخلفات و شرایط مالی بازیکنان هستند که هر دو در لایه اول قرار دارند. بر اساس این دو عنصر می‌توان دو محور اصلی سازنده سناریوهای مرتبط ارائه داد. برای ارائه سناریوها ۴ حالت پیش روی خبرگان قرار گرفت و از آن‌ها خواسته شد که ضمن بررسی ارتباط بین متغیرها، سناریوها را ارائه و نام‌گذاری نمایند. نام‌گذاری سناریوها به صورت توافقی صورت می‌گیرد و باید به گونه‌ای انتخاب شود که با مطالعه داستان ارائه شده و منطق آن، ذهن به خوبی با آن ارتباط برقرار کند. سناریو کمک می‌کند تا در خصوص لیگ برتر فوتبال ایران تصویرسازی مناسبی انجام شود و مفاهیم دقیق‌تر منتقل شوند. بر اساس نتایج حاصل از تحلیل لایه علت‌ها در ادامه به تبیین سناریوها پرداخته می‌شود و از این طریق نشانه‌های وقوع سناریو را روشن کرده تا از این طریق تصمیم‌گیران بتوانند راهبردها و اقدامات مناسبی ارائه نمایند.

سناریوی ۱: ماموریت غیر ممکن

شبکه‌های فساد شناسایی شده‌اند، ساختارهای مالی اصلاح شده است و هیئت رئیسه قدرت خود را دارد. ارکان قضایی افراد سالمی هستند که دیگر به نظام دیر هنگام بررسی تخلفات اعتقادی ندارند. نظارت مردم افزایش یافته است. رسانه‌ها با ارائه گزارشات سعی می‌کنند مردم را آگاه کنند. نظام یکپارچه استعداد-یابی ایجاد شده و قوانین به روز شده‌اند. ارکان انضباطی و قضایی استقلال دارند و همه تخلفات رسیدگی می‌شود. قانون مداری حکمفرما است. سیاست‌مداران حمایت می‌کنند و به دنبال توسعه رفتار مطلوب و تفکر

سازنده هستند. سازمان کنترل مالی ایجاد کرده‌اند که علاوه بر رسیدگی به تخلفات بر اساس نظام ارزیابی، هزینه فایده انجام می‌دهند و سعی می‌کنند با مبالغ مناسبی که به بازیکنان می‌دهند آن‌ها را تشویق به وقت‌گذاری در تیم کنند. فرآیندها شفاف است و مدیران نالایق برکنار می‌شوند. اتحاد و هم‌افزایی دستگاه‌های مرتبط بسیار عالی و مکانیزه است و مرتب آموزش‌های عمومی و تخصصی ارائه می‌شود.

سناریوی ۲: وضعیت مستاصل

شبکه‌های فساد شناسایی شده‌اند، ساختارهای مالی اصلاح شده، اما هم‌چنان تخلفات دیر هنگام بررسی می‌شوند و با این که ارکان قضایی سالم هستند، مردم نظارت می‌کنند، رسانه‌ها اطلاع‌رسانی می‌کنند، اما وضعیت اقتصادی به گونه‌ای است که باز هم بررسی هزینه-فایده پاسخگو نیست و سیاست‌مداران بودجه مناسب در نظر نگرفتند و بازیکن شغل دیگری نیز دارد. اگر چه قانون حکمفرما است ولی نظام ارزیابی نمی‌تواند انگیزه بازیکنان را افزایش دهد. کیفیت بازی‌ها مناسب نیست. مدیران امکان توسعه فعالیت‌ها را به دلیل بودجه کم ندارند و سایر دستگاه‌ها نیز از همین مشکل رنج می‌برند. بودجه برای آموزش عمومی و تخصصی وجود ندارد و وضعیت هیچ بهبودی نمی‌یابد.

سناریوی ۳: پدر خوانده

شبکه‌های فساد شناسایی شده‌اند و تخلفات دیر هنگام بررسی می‌شود و حقوق بازیکنان کفایت نمی‌کنند. این شبکه‌ها به ساختارهای مالی نفوذ کرده و ارکان قضایی را از بین خود انتخاب می‌کنند، مردم نظارت می‌کنند، رسانه‌ها اطلاع‌رسانی می‌کنند، اما شرایط به گونه‌ای است که هیچ رسیدگی انجام نمی‌شود و سیاست‌مداران که از این دسته شبکه هستند بودجه مناسب در نظر نگرفتند و نقل و انتقال بازیکنان را با رابطه و دلالتی می‌پردازند. قانون به ظاهر حکمفرما است و بازیکنان بی‌کیفیت با ارزش‌تر شده‌اند و انگیزه بازیکنان از بین رفته است. افراد سالم از سیستم مدیریت خارج می‌شوند و سایر دستگاه‌ها با علم این لابی‌گری‌ها دیگر همکاری لازم را ندارند و بی‌اعتمادی در جامعه و مدیران موج می‌زند.

سناریوی ۴: ماموریت مخفی

شبکه‌های فساد شناسایی نشده‌اند و تخلفات دیر هنگام بررسی می‌شود و حقوق بازیکنان کفایت نمی‌کنند. این شبکه‌ها به ساختارهای مالی نفوذ کرده و سیستم انتخاب ارکان قضایی مرموزانه است، مردم و رسانه‌ها فریب می‌خورند، اما در توهمی از سلامت هستند. حکمرانان که در ارتباط با این شبکه هستند با بودجه در نظر گرفته شده، نقل و انتقال بازیکنان را انجام می‌دهند و از سرمایه مردم سود می‌برند. بازی‌ها به صورت لابی‌گری و با قیمت نتایج آن‌ها تعیین می‌شوند. بازیکنان در ظاهر بازیکن هستند و در مسابقات بین‌المللی هیچ عملکرد مطلوبی ندارند. دستگاه‌ها و نظام مدیریت سالم نیست و به فکر منافع خود هستند.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف آینده‌نگاری فساد شبکه‌ای در لیگ برتر فوتبال ایران با استفاده از روش تحلیل لایه‌ای علت‌ها تدوین شده است. نوع پژوهش کاربردی توسعه‌ای است و از جمله پژوهش‌های اکتشافی است. به منظور تحقق آینده‌نگاری از مدل «جوزف وروس» استفاده شد و برای رسیدن به متغیرهای کلیدی سناریوهای فساد شبکه‌ای در لیگ برتر فوتبال ایران، از جامعه دل پژوهش شامل افراد متخصص، اساتید مدیریت ورزشی، سیاست‌گذاران و مدیران سازمان‌های ورزشی و مسلط بر موضوع، نمونه‌گیری به روش گلوله‌برفی انجام شد. روش مورد استفاده به منظور شناسایی جایگاه متغیرهای کلیدی شناسایی شده روش تحلیل لایه‌ای علت‌ها بود که یک روش تعمیق بخشی به مسئله است و از روش‌های آینده‌پژوهی است. در این روش با نگاه به آینده و حرکت از سطحی‌ترین مسائل که در لایه لیتانی هستند، عمق مسأله تا لایه اسطوره که نسل‌ها در جوامع نقش داشته است را شناسایی می‌کند و سپس با ارائه راهکار ریشه‌ای و بلند مدت از لایه اسطوره به سمت راهکارهای کوتاه مدت در لایه لیتانی حرکت می‌کند. پس از شناسایی مسائل به منظور تعیین مهم‌ترین مسائل با استفاده از دو شاخص اهمیت و عدم قطعیت نسبت به تنظیم پرسشنامه محقق ساخته و ارزیابی آن اقدام شد و جایگاه مهم‌ترین مسائل در لایه‌ها شناسایی گردید.

از نظر خبرگان مهم‌ترین مسائل شناسایی شده در این پژوهش شرایط مالی بازیکنان و نفوذ شبکه‌های فساد و نظام دیر هنگام بررسی تخلفات بود که هر دو در لایه لیتانی شناسایی شده‌اند. پس از آن با توجه به روش سناریوسازی دیتور، چهار سناریو شناسایی شد.

سناریوی مطلوب که با نام ماموریت غیر ممکن است بنا را بر یک نظام نظارتی پنهان گذاشته است و به همین دلیل با این نام خوانده می‌شود. در این سناریو شبکه‌های فساد نیاز به شناسایی با نیروی قوی و پنهانی دارند، زیرا همان طور که در ادبیات موضوع پرداخته شد، شناسایی این شبکه‌ها به راحتی مقدور نیست. وجود ساختارهای مالی اصلاح شده و ساز و کار اجرایی منوط به هیئت رئیسه قدرت‌مند از دیگر ابعاد این سناریو هستند. شناسایی افراد سالم و قرارگیری آن‌ها در مواضع بررسی تخلفات و افزایش نظارت مردم و رسانه از دیگر دلایل نام‌گذاری این سناریو است. وجود نظام یکپارچه استعدادیابی و قوانین به روز، حمایت سیاست‌مداران، فرآیندهای شفاف و شایسته‌سالاری و افزایش هم‌افزایی و آموزش و فرهنگ‌سازی از دیگر ابعاد این سناریو هستند. در پژوهش درویشی و همکاران (۱۴۰۱)، به عامل نظارت ناکافی و کنترل نامناسب اشاره شده است که از جمله مهم‌ترین عوامل فساد در فوتبال ایران است (۳). به عبارت دیگر در این سناریو وجود نظارت‌های مخفی و مردمی به طور همزمان توانسته است سناریوی مطلوب رقم بزند و در پژوهش مذکور نیز، بحث اراده جمعی لازم برای مبارزه با فساد و نظارت ناکافی و کنترل نامناسب اشاره شده است و از این حیث با پژوهش حاضر همخوانی دارد. سیستم معیوب نظارت می‌تواند صدمات جبران‌ناپذیری در بروز فساد ایجاد نماید. جایگزینی عامل شناسایی شده در پژوهش درویشی و همکاران (۱۴۰۱)، تحت عنوان دخالت سیاسیون و سوء مدیریت در برخورد با فساد در این سناریو با مدیران لایق، ساز و کار اجرایی مناسب،

انتخاب افراد سالم و حمایت سیاستمداران، نشان از همسویی با این پژوهش است (۳). از طرفی در پژوهش محمودی و همکاران (۱۳۹۷)، به فرآیند استعدادیابی و نبود آن و عدم حمایت و پشتیبانی و فقدان نظارت و ارزیابی اشاره شده است که با سناریوی مطلوب این پژوهش از حیث متغیرهای کلیدی موجود در آن همخوانی دارد (۱۰).

سناریوی دوم که به وجود نهادها و نظارت‌های مردمی اشاره می‌کند ولی نبود بودجه مناسب از سوی سیاست‌گذاران را مورد تاکید قرار می‌دهد که برای تحقق سناریوی مطلوب امری ضروری است، نیز به همین دلیل وضعیت مستاصل خوانده شده است. در پژوهش درویشی و همکاران (۱۴۰۱)، تحت عنوان گردش پول زیاد و بدون برنامه در فوتبال ذکر شده است که با پژوهش حاضر همخوانی دارد (۳).

سناریوی سوم تحت عنوان پدر خوانده نام‌گذاری شده است که نشان از شبکه فساد شناسایی شده و بازیگران پنهانی موجود در این فرآیند و لابی‌گری‌های پشت صحنه است که بی‌اعتمادی را افزایش داده است. وجود دلالی، شرط‌بندی، تبانی و فساد مالی در پژوهش بیگل ملائی و سلیمی (۱۳۹۸)، درآمدزایی نامشروع در پژوهش محمودی و همکاران (۱۳۹۷)، نیز ذکر شده است که نشان از همسوئی این پژوهش با پژوهش‌های انجام شده در گذشته است و احتمال رخداد این سناریو را به تصویر می‌کشد (۱۰) و (۱۱).

سناریوی بدبینانه یا سناریوی چهارم از ماموریت مخفی صحبت می‌کند که امکان شناسایی فساد شبکه‌ای وجود ندارد و ساختارهای معیوب مالی و فریب عموم به تصویر کشیده می‌شود و وضع نامناسب بازیکنان و مسابقاتی که ناسالم بودن و منفعت‌طلبی در آن کاملاً مشهود است. محمودی و همکاران (۱۳۹۷)، قوانین درونی، عمومی و بین‌المللی، انتفاع دو طرفه، فساد مالی، منفعت‌طلبی، عدم تعهد شغلی، عدم کنترل صحیح، واسطه‌گری، عدم پای‌بندی، عدم شناخت، فقدان اخلاق‌مداری، بی‌عدالتی، نارسائی اقتصادی، فقدان مدیریت اداری، موانع حقوقی و منصوری و همکاران (۲۰۲۲)، در بالاترین سطح، حکمرانی فاسد فوتبال (شامل قوانین ضعیف فدراسیون فوتبال، کنترل دولت بر فوتبال و حکمرانی ضعیف در فوتبال) را تأثیرگذارترین عامل بروز فساد شناسایی کرده‌اند که با پژوهش حاضر همخوانی دارد (۱۰) و (۱۳). به همین منظور نویسندگان پیشنهادات کاربردی ذیل را برای بهبود این امر و تحقق سناریوی مطلوب ارائه می‌دهند:

به منظور شناسایی شبکه‌های فساد، ضمن باز طراحی فرآیند ساختاری مالی نسبت به اصلاح ساختار مالی، ارکان قضایی در مجمع‌گزینه‌شوند و با استفاده از سامانه‌های آنلاین نسبت به افزایش نظارت مردمی و شفاف‌سازی از طریق رسانه و بررسی تخلفات در اسرع وقت اقدام شود.

- به منظور تک شغله‌سازی بازیکنان لازم است تا حمایت حکمرانان با استفاده از طرح‌های توجیهی،

آموزش و فرهنگ‌سازی برانگیخته شود و بودجه اختصاصی برای این امر در نظر گرفته شود.

- نگاه بلند مدت در درآمدزایی تقویت گردد تا بودجه مناسبی تصویب شده و از این طریق با شناسایی

استعدادها و نظام ارزیابی و گزینش مناسب بازیکنان، درآمد مناسبی به آن‌ها تخصیص داد. هم چنین مراکز

استعدادیابی با استفاده از اساتید و مربیان در نظر گرفته شود که در آن به صورت تخصصی از سنین کم نسبت به شناسایی استعدادها اقدام شود.

- به منظور کاهش فساد لازم است فرآیند به روز رسانی قوانین تعریف شود و نسبت به برگزاری اتاق فکر اقدام شود تا قوانین در اسرع وقت به روز رسانی شوند و خلاهای ناشی از این امر شناسایی شده و ارکان انضباطی و قضایی به صورت مستقل و سلسله مراتبی عمل نمایند.

- با استفاده از سامانه‌های آنلاین نسبت به شفاف‌سازی و ارائه گزارشات دوره‌ای نیز می‌تواند در این امر کمک کننده باشد. زیرا افکار عمومی و جامعه حساس می‌شود و خود بر این امر ناظر می‌شوند.

- با استفاده از تعریف شغل و شاغل و تطبیق آن و بهره‌گیری از نظام شایسته‌سالاری و تخصص پیشکسوتان نسبت به توسعه مهارت‌های سه‌گانه مدیریتی اقدام شود.

تعارض منافع

«بنا بر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هر گونه تعارض منافع بوده است.»

منابع

1. Bussey, M. (2014). CLA as Process: Mapping the Theory and Practice of the Multiple. *Journal of Futures Studies*, 18 (4), P.p: 45-58.
2. Costa, J. (2018). The globalised network of a dirty game: Match-fixing, illegal betting and transnational organised crime in Italian football. *Global Crime*, 19 (2), P.p: 125-145.
3. Darvishi, A; taheri, A. & dousti, M. (2021). The causes of corruption in Iranian football. *Sport Management and Development*, 10 (3), P.p: 190-204. doi: 10.22124/jsmd.2021.5063. (persian)
4. Dator, J. & Dator, J. (2019). What futures studies is, and is not. *Jim Dator: A Noticer in Time: Selected work, 1967-2018*, P.p: 3-5.
5. Gidly, J. (2017). *Future: A very brief introduction*. (persian)
6. Inayatullah, S. & Milojevic, I. (2015). *CLA 2.0: Transformative research in theory and practice*. Tamkang University Press.
7. Inayatullah, S; Izgarjan, A; Kuusi, O. & Minkkinen, M. (2016). Metaphors in futures research. *Futures*, 84, P.p: 109-114.
8. Leheza, Y. (2022). Illegal influence on the results of sports competitions: comparison with foreign legislation. *Ratio Juris UNAULA*, 17 (34).
9. Liu, Z; Dai, J. & Wang, B. (2019). Bribing referees: the history of unspoken rules in chinese professional football leagues, 1998–2009. *The international journal of the history of sport*, 36 (4-5), P.p: 359-374.
10. Mahmoudi, A; honari, H; Younesi, J. & shahlaee, J. (2018). Exploring the Contextual and Intervening Factors of Corruption in Iran Soccer Industry. *Sport Management Journal*, 10 (4), P.p: 661-685. doi: 10.22059/jsm.2019.228031.1790 (persian)
11. Mallaei, M. & Salimi, A. (2019). Content Analysis of Media Coverage of Corruption in Iran's Football: Case Study of TV Program 90. *Communication Management in Sport Media*, 7 (2), P.p: 111-120. doi: 10.30473/jsm.2020.49130.1355. (persian)
12. Manoli, A. E; Antonopoulos, G. A. & Bairner, A. (2019). The inevitability of corruption in Greek football. *Soccer & society*, 20 (2), P.p: 199-215.
13. Mansouri, H; Boroujerdi, S. S; Dickson, G. & Hossini, R. N. S. (2022). The Corruption Formation Process in Iranian Football. *Physical Culture and Sport*, 94 (1), P.p: 1-10. (persian)
14. Rahman, K. (2022). *Transparency International Anti- Corruption Helpdesk Answer*. Transparency International.
15. Statement of the second step of the revolution. (2018). <https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=41673> (persian)
16. Stranden, O. & Fjeldsgård, E. (2016). *CORRUPTION IN FOOTBALL: MECHANISMS, ACTORS AND DRIVERS* (Master's thesis, Universitetet i Agder; University of Agder).
17. Taghiabadi, M. & Taghiabadi, H. (2022). Formation of the Corruption Discursive Order in Iranian Football: CDA of Ninety (90) TV Program. *Journal of New Studies in Sport Management*, 3 (1), P.p: 354-369. (persian)
18. Voros, J. (2003). A generic foresight process framework. *foresight*, 5 (3), P.p: 10-21.